

ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΣ

Ποιμαντική ενεργοποίηση τῆς μνήμης τῶν πόλεων

τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μ. Σταυροπούλου

ὄμ. Καθηγητοῦ Παν. Ἀθηνῶν

[Τὸ κείμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ περίληψη ἀνακοίνωσης τοῦ Α.Μ. Σταυροπούλου. Συζητήθηκε σὲ ὀμάδα ἐργασίας πὺν εἶχε ὡς θέμα «νέες ποιμαντικὲς ἀστικὲς πρακτικὲς» στὸ πλαίσιο τοῦ δευτέρου συνεδρίου τῆς «Διεθνοῦς Ἐταιρείας Πρακτικῆς Θεολογίας»: *Προκλήσεις τῆς πόλης πρὸς τὴν Πρακτικὴ Θεολογία*, πὺν ἔγινε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μόντρεαλ στὸν Καναδὰ ἀπὸ 22 ἕως 25 Αὐγούστου 1995. Περισσότερα γιὰ τὸ συνέδριο βλ. στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 1ης Ἰουνίου 1995, σ. 183-184. Δημοσιεύτηκε στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 15^{ης} Νοεμβρίου, σ. 376-378 καὶ 1-15 Δεκεμβρίου 1995, σ. 400-402. Πρβλ. καὶ ἕνα ἄλλο σχετικὸ κείμενο: «Ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;» στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 1^{ης} καὶ 15^{ης} Ἰουνίου σ. 182-184, 220-221 τοῦ ἰδίου ἔτους.]

Ἄν μίᾳ ἀπὸ τὶς λειτουργίεσ τῆς Ποιμαντικῆς εἶναι ἡ ενεργοποίηση τῆς μνήμης τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἦταν ὀρθὴ ἡ ἐνέργεια ἐκεῖνη πὺν θὰ ἐπιχειροῦσε ἡ ενεργοποίηση αὐτὴ νὰ γινόταν πρὸς τὴν κατεύθυνση διατηρήσεωσ τῆς μνήμης τῶν πιστῶν στὸ χωρο-χρονικὸ τους περιβάλλον. Τῆς συνειδητοποιήσεωσ δηλαδὴ τοῦ πὺν ζοῦν τῶρα ἀλλὰ καὶ πῶσ ἦταν αὐτὸσ ὁ τόποσ σὲ παλαιότερεσ ἐποχὲσ.

Εἶναι δυνατὸν ὁ τρόποσ πὺν ἔχει διαμορφωθεῖ τελευταία ἕνασ τόποσ νὰ μὴν ἀφήνει νὰ διαφανεῖ ἡ προγενέστερη κατάστασή του. Ὁ πολίτησ ἀνυποψίαστος νὰ συνεχίζει τὸ δρόμο του γιὰ τὸ ποιοὶ εἶχαν βαδίσει αὐτὸ τὸ δρόμο λίγα χρόνια ἢ δεκαετίεσ πρὶν ἀλλὰ καὶ τί συναντοῦσαν στὸν δρόμο τους. Οἱ ἀλλαγὲσ σκηρικῶν μπορεῖ νὰ ἦσαν πολλὲσ καὶ πολλοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποὶ πὺν ἐναλλάσσονται. Καίτοι στὸν ἴδιο τόπο, τὴν κατάσταση αὐτὴ θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε μὲ τὸν ὀρο διατοπία κατὰ τὸ διαχρονία.

Ἄν φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ φέρει κοντὰ τοὺσ ἀνθρώποὺσ ἄλλων τόπων ἀλλὰ καὶ τοὺσ ἀνθρώποὺσ μὲ ἄλλοὺσ τόποὺσ, μεριμνᾷ ἐπίσης νὰ φέρει τοὺσ ἀνθρώποὺσ κοντὰ στὸν τόπο τους σὲ προηγούμενεσ χρονικὲσ στιγμὲσ ἀλλὰ καὶ μὲ ἀνθρώποὺσ πὺν ἔζησαν ἐκεῖ στὶσ ἴδιεσ ἐκεῖνεσ χρονικὲσ στιγμὲσ. Θὰ ὀνόμαζα τὴν προσπάθεια χωρο-χρονικὴ ἀνθρωπογεωγραφία μὲ στόχο: «Ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλὸσ».

Αὐτὸν τὸ στόχο θὰ μπορούσε νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἡ συνειδητὴ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας μὲ ποικίλεσ πρακτικὲσ νὰ φέρει τοὺσ ἀνθρώποὺσ σὲ ἐπαφή μὲ τὸ χωροχρονικὸ τους περιβάλλον. Ἰδιαίτερα στὶσ πόλεις πὺν ταχύτατα ἀναπτύσσονται καὶ θέλουν νὰ ξεχάσουν τὸ ὑπάρχον καὶ αὐτὸ πὺν ὑπῆρξε, ἀπαιτεῖται μίᾳ «ἀρχαιολογικὴ προσέγγιση» τῆς πόλης καὶ τρόπον τινὰ μίᾳ ἀνάγνωση τῆς πόλης σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἕναν παλίμψηστο κώδικα. Ἡ ἀρχαιολογία θὰ βοηθοῦσε ν' ἀνακαλύψουμε τὴ διαστρωμάτωση καὶ ν' ἀποκαλύψουμε τὰ ποικίλα στρώματα ἢ στρώσεισ πὺν ἔχουν ἐπικαθῆσει κατὰ καιροὺσ ἢ νὰ διαβάσουμε ποικίλεσ γραφεὲσ πὺν κατὰ καιροὺσ χαραχτήκαν στὸν ἴδιο κώδικα καὶ μένουσ ἀνεξίτηλεσ. Πλοῦτοσ

ἀπέραντος καὶ ὑπέρβαση τοῦ μονοσήμαντου καὶ μονοδιάστατου γιὰ νὰ βρεθοῦμε στὸ πολυσήμαντο καὶ πολυδιάστατο.

Ὁ ἄνθρωπος τότε ζεῖ σὲ πολλαπλᾶ ἐπίπεδα καὶ ἐπιχειρεῖ πολλαπλὲς διαδρομές. Ἡ Ἐκκλησία βοηθούμενη ἀπὸ τὴν Πρακτικὴ Θεολογία ἀναπτύσσει καινούριες ποιμαντικὲς πρακτικὲς –ἐν πολλοῖς χαμένες πού τις ξαναβρίσκει– στὸ ἀστικὸ περιβάλλον. Πιεζόμενη ἀπὸ μία πόλη πού συνεχῶς ἀλλάζει, διαπιστώνει τὰ ἀποτελέσματα καὶ τις ἐπικλήσεις τῆς πόλης στὶς πρακτικὲς πού υἱοθετεῖ μὲ στόχο νὰ προσκληθοῦν ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ ταυτόχρονα νὰ ἀσκήσουν ἓνα εἶδος κριτικῆς στὴν πόλη ὅπως διαμορφώνεται σήμερα μὲ τάσεις νὰ ξεχνοῦν τὸ παρελθὸν ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον ζώντας μόνο τὸ παρόν. Θὰ πρέπει νὰ «ξαναβροῦμε τὸ χάρισμα νὰ βλέπουμε παρελθὸν καὶ μέλλον σὰν ἓνα» (Χένρυ Μίλλερ). Μὲ τὸ παράδειγμα – τὸ ὁποῖο παρατίθεται εὐθὺς ἀμέσως– μιᾶς «θεραπευτικῆς περιδιάβασης τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», πού ἐπιχειρεῖ σὲ μεταπτυχιακὴ ἐρευνητικὴ ἐργασία τοῦ ὁ Δρ. Θ. Τριαντάφυλλος Κ. Μπολτέτσος, *Στὰ ἴχνη τῶν Ἁγίων. Θεραπευτικὸς τουρισμὸς «ἐντὸς τῶν τειχῶν», Ἀθήνα 1999. XXIV σ.,* θὰ δείξουμε τί σημαίνει νέα ἀστικὴ ποιμαντικὴ πρακτικὴ καὶ ἐνεργοποίηση τῆς μνήμης καὶ τῆς γνώσης καὶ καταπολέμηση τῆς λήθης καὶ τῆς ἄγνοιας «φτιάχνοντας μέρη καὶ ἱστορίες πού ταξιδεύουν μέσα στὸ χρόνο, μὲ μία διάσταση μεταφυσικὴ» (Πελαγία Ἀγγελοπούλου).

Ἄξια μνεῖας καὶ ἐπαίνων εἶναι ἡ πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου ἀπὸ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 2011 ἀνάδειξη θησαυρῶν ἐνθεῆς τέχνης μὲ τὴν καθιέρωση «Μυσταγωγικῶν περιπάτων στὴ βυζαντινὴ Ἀθήνα». Τὸ μηνιαῖο πρόγραμμα ἀνακοινώνεται μὲσῶ τοῦ ἠλεκτρονικοῦ πληροφοριακοῦ δελτίου «πρόναος» (<http://www.ecclesia.gr/greek/pronaos/>) το τὸ ὅποιο ἔχει ἀναστείλει τὴ λειτουργία του ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2016.

Μία ἐνδιαφέρουσα διαδρομὴ θὰ ἦταν στοὺς χώρους πού ἔζησε, ἔδρασε καὶ ἐμαρτύρησε ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναῖα. Εἰκονογραφημένη περιγραφή καὶ διαδρομὲς τοῦ βίου τῆς Ἁγίας Φιλοθέης ἔγινε ἀπὸ τὴν Μοναχὴ Φιλοθέη σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἀγγελικὴ Γαλανοπούλου, Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναῖα, ἐκδ. Ἀρμός, 2008, 54 σ.